

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
за освітньою програмою
Міжнародний банківський бізнес

на тему: «Доларизація економіки в країнах, що розвиваються»

Виконавець:

студент факультету фінансів та
банківської справи
Бабич Тетяна Іванівна
(прізвище, ім'я, по батькові) _____
/підпис/

Науковий керівник:

канд. екон. наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)
Шелудько Сергій Андрійович
(прізвище, ім'я, по батькові) _____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми

Доларизацію можна назвати економічним феноменом, який притаманний фінансовим ринкам, що розвиваються. Головний її недоліком є те, що вона знижує ефективність роботи процентного каналу, оскільки зміна процентних ставок майже не впливає на ставки валютних кредитів і депозитів. Це зменшує дієвість грошово-кредитної політики, обмежуючи можливість уряду керувати макроекономічними процесами. В умовах, коли зовнішні валютні зобов'язання країни перевищують її валютні активи, призводить до ослаблення обмінного курсу, а економічне зростання може стати негативним. В свою чергу, зростає системний ризик, принаймні, з двох причин:

– доларизація знижує здатність центрального банку виступати в якості кредитора останньої інстанції, оскільки своїми діями ЦБ може збільшити дефіцит ліквідності іноземної валюти у стресовій, для фінансової системи, ситуації;

– при кредитування в іноземній валюті не лише експортерів, породжуються валютні розбіжності, які посилюють кредитний ризик.

Можна сказати, що підвищення ефективності грошово-кредитної політики та забезпечення фінансової стабільності неможливо уявити без низького рівня доларизації і високого рівня довіри до національної валюти.

Актуальність дослідження, насамперед, полягає в тому, що проблема доларизації безпосередньо відноситься до української економіки та кожен із нас може відчувати її вплив у повсякденному житті. Ми порівнюємо вартість автомобілів, нерухомості та інших дорогоцінних товарів в іноземній валюті (частіше в доларах), що вказує на реальну проблему сприйняття національної валюти.

Але наша країна не єдина, яка зіткнулася з цією проблемою. Країни з ринками, що розвиваються, схильні до криз та коливань, які були спричинені іншими країнами. Тобто, економічна стабільність держав залежить від макроекономічної ситуації, а не лише від внутрішніх процесів. І щоб зберегти свої кошти, населення починає звертатися до валют, які також мають макроекономічне значення і залишаються більш-менш стабільними при будь-яких умовах. Держави, в свою чергу, борються з цими процесами та проводять політику дедоларизації.

Мета дослідження – аналіз явища доларизації в країнах, що розвиваються. _____

Завдання дослідження:

- визначити сутність і причини доларизації;
- виокремити форми доларизації, їх зв'язок з режимами валютних курсів;
- з'ясувати місце банків та банківської системи у формуванні доларизації економіки;

- проаналізувати методичні засади застосування індикаторів доларизації;
- оцінити рівень доларизації в країнах, що розвиваються;
- визначити наслідки неофіційної доларизації для банківської діяльності;
- проаналізувати заходи боротьби з доларизації країн, які подолали цю проблему;
- визначити можливості посилення доларизації та її наслідки для економіки України.

Об'єкт дослідження – процес доларизації в країнах з ринками, що розвиваються.

Предмет дослідження – теоретичні, методологічні та прикладні засади реалізації процесів доларизації в країнах, що розвиваються.

Методи дослідження: на основі діалектичного методу проведено вивчення та визначення сучасної проблематики доларизації економіки; методи аналізу, синтезу, абстрагування, графічний, статистичний, системний, прогнозування та спостереження застосовано для дослідження рівня доларизації в країнах, що розвиваються, а також визначення ефективності методів державного регулювання щодо зниження впливу іноземної валюти на стан національної економіки.

Інформаційна база дослідження становлять періодичні та монографічні наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів з питань проблеми доларизації економік різних країн, наукові дослідні роботи з питань коефіцієнтного аналізу та досліджень рівня привалювання іноземної валюти у внутрішньодержавних операціях, нормативно-правові акти, що встановлюють порядок та норми операцій з вільноконвертованими валютами, фактичні данні центральних банків, щодо обсягів наповненості банківської системи валютою.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та 6-ти додатків. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок. Основний зміст викладено на 60 сторінках. Робота містить 2 таблиці, 13 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи «*Теоретичні основи доларизації економіки*» досліджено сутність і причина доларизації; форми доларизації та їх зв'язок з валютно-курсним режимом; місце банків у формуванні доларизації економіки. За результатами проведеного дослідження у першому розділі зроблені наступні висновки.

Доларизація – це специфічний стан грошово-кредитної сфери економіки, за якого суттєва частка операцій у цій сфері відбувається з використанням

іноземної валюти внаслідок повсюдного визнання за такою валютою з боку резидентів статусу грошей.

До фундаментальних причин доларизації слід віднести:

- недовіру населення до національної валюти та банківського сектору в цілому;
- стрімкий ріст інфляційних та девальваційних процесів в середині держави;
- міграцію трудового населення, занепад експорту та високий рівень імпорту;
- хеджування ризиків через проведення операцій в іноземній валюті;
- великі обсяги зовнішнього валютного кредитування.

Доларизацію економіки розрізняють за такими видами:

- 1) за карністю (легальна, нелегальна);
- 2) за виконанням функції грошей (засіб обігу, засіб вираження цін і цінових пропорцій, засіб платежу, засіб збереження та нагромадження цінностей);
- 3) за ступенем державного визнання (офіційна, напівофіційна, неофіційна).

Окрім визначення позиції доларизації в державі, відбувається затвердження режиму обмінного курсу, який буде як найкраще впливати на економіку. Міжнародний Валютний Фонд декларує три напрямки, серед яких: режими фіксованого курсу, перехідні режими та режими плаваючого курсу.

Окремо виділяють доларизація банківського сектора. Йдеться про збереження частини активів та/або частини зобов'язань в іноземній валюті саме в банках. Це робиться з метою хеджування ризиків, а також можливості проводити частину операцій у вільно конвертованих валютах.

Можна зазначити, що валютне кредитування від міжнародних організацій має як позитивні, так і негативні риси, і, в першу чергу, необхідно побудувати правильну стратегію щодо використання залучених коштів та джерел повернення цих зобов'язань.

У другому розділі **«Вплив доларизації на економіку країн, що розвиваються»** проведено аналіз методичних засад застосування індикаторів доларизації; оцінка рівня доларизації в країнах, що розвиваються; наслідки неофіційної доларизації для банківської діяльності. В даному розділі розкриті наступні питання.

Для аналізу та оцінки рівня доларизації економіки існує багато критеріїв та показників, основними з яких виступають:

- рівень доларизації грошової маси;
- відношення зовнішнього боргу до ВВП;
- частка приватного сектору у валовому зовнішньому боргу;
- рівень доларизації позичок;
- рівень доларизації депозитів;
- відношення приватних трансфертів до ВВП;
- відношення сальдо операцій з готівковою валютою до ВВП.

На основі вищеназваних показників було проведено детальний аналіз вмісту іноземної валюти в економіках країн, що розвиваються й України зокрема.

Було виявлено, що рівень доларизації доволі високий, але країни проводять політику щодо дедоларизації, і показники зменшуються.

Що стосується ситуації в Україні, то частка операцій з іноземною валютою зменшується, але не залишає своїх лідируючих позицій. В деяких сегментах зменшується частка операцій саме в доларах, але зростає в євро.

Отже, недовіра населення до національної валюти, постійна девальвація, валютний ризик тиснуть на економіку, а політика Національного банку України ефективна лише на короткостроковій основі. А без далекоглядної стратегії неможливо ефективно керувати процесами щодо стабілізації економіки, гривні та мінімізації ефектів іноземної валюти на державному ринку.

У третьому розділі *«Поглиблення доларизації як наслідок економічної глобалізації»* досліджено міжнародний досвід економічного розвитку економіки держави в умовах повної доларизації та проаналізовано можливості посилення доларизації та її наслідки для економіки України. Дослідивши зарубіжний досвід політики дедоларизації, зроблено наступний висновок.

Можна виокремити спільні моменти та фактори, які позитивно вплинули на зниження вмісту іноземної валюти на місцевих ринках, а саме:

- стабілізація економіки, що зміцнила довіру населення до національної валюти;
- запровадження макропруденської політики;
- введення податку Тобіна;
- стимулювання експорту та притоку іноземних інвестицій;
- правильна оцінка валютних ризиків;
- вміння пристосовуватися до економічної ситуації.

Важливим елементом виступає здатність країни правильно оцінити свої сильні сторони і скористатися своїми перевагами.

Що стосується ситуації в Україні, одразу можна побачити контраст: якщо інші країни проводять агресивну політику обмеження операцій з іноземною валютою, то в нашій країні процвітає політика лібералізації цих операцій. З одного боку, політика спрямована на зменшення тіньової економіки, але з іншого боку, у стані повної нестабільності та недовіри населення, це лише стимулює збільшення обсягів доларизації.

Тому не дивно, що економісти, які досліджують проблему доларизації та шляхи її вирішення, приходять до висновку, що сьогоденні методи боротьби є неефективними, а показники так і будуть залишатися на високому рівні.

Окремо слід зазначити, що негативний вплив та додатковий тиск на економіку спричиняють кредити від МВФ та інших держав. Доки ми не сплатимо всі борги, іноземна валюта та коливання обмінного курсу будуть грати ключову роль в економічному становленні національного ринку.

Загалом, досвід інших країн може навчити нас звертати увагу на деталі та стимулювати до проведення той чи іншої політики, але слід пам'ятати, що кожна економіка є унікальною й успішними будуть лише ті методи, які розроблені спеціально для нашої держави.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

Доларизація – це стан економіки, за якого іноземна валюта системно виконує функції грошей на внутрішньому ринку держави. До причин становлення цієї проблеми можна віднести: недовіру людей до національної валюти; процеси інфляції та девальвації місцевої валюти; трудова міграція населення; негативне експортно-імпортне сальдо; страхування ризиків банківських операцій іноземною валютою; валютне кредитування економіки країни.

2. Існують такі форми доларизації: легальна та нелегальна; офіційна, напівофіційна та неофіційна; а також, коли іноземна валюта виступає засобом обігу, засобом платежу, засобом нагромадження цінностей, засобом вираження цін. Кожна країна затверджує режим обмінного курсу, що буде стимулювати та підтримувати економіку. Міжнародний Валютний Фонд зазначає три режими: режими плаваючого курсу, перехідні режими та режим фіксованого курсу. В залежності від виду доларизації в державі, можна затверджувати той чи інший курсовий режим.

3. Банки та банківська система в цілому відіграють важливу роль у зростанні або скороченні частки доларизації. Тобто, банки зберігають частину активів та/або частину зобов'язань у вільноконвертованій валюті. Це робиться для того, щоб мінімізувати ризики та мати змогу проводити операції з вільно конвертованою валютою. Але це також є випадком фінансової доларизації.

4. Існує багато показників за якими можна математично оцінити вміст іноземної валюти на внутрішньому ринку держави. До основних можна віднести: рівень доларизації грошової маси; відношення зовнішнього боргу до ВВП та частка приватного сектору у валовому зовнішньому боргу; рівень доларизації позичок та депозитів; відношення приватних трансфертів до ВВП; відношення сальдо операцій з готівковою валютою до ВВП.

5. Країни проводять активну політику дедоларизації і результати за показниками яскравий тому доказ. Так, Білорусь має найвищий рівень доларизації грошової маси окремих країн ЦСЄ, а Польща – найнижчий. Що стосується відношення зовнішнього боргу до ВВП окремих країн ЦСЄ, то Україна має найвище значення, а Молдова – найнижче.

6. Не зважаючи на позитивні тенденції щодо скорочення ваги іноземної валюти в економіці, існує низка негативних наслідків неофіційної доларизації. Активне запозичення та заощадження населення в іноземній валюті, великі обсяги переказів із-за кордону та перенасичення внутрішнього ринку валютою спричиняють коливання та дисбаланс банківського сектору.

7. Після аналізу методів дедоларизації економік країн, що змогли подолати цю проблему, можна виокремити найвпливовіші фактори: проведення політики щодо зміцнення довіри населення до місцевої валюти; впровадження макропруденської політики та податку Тобіна; заохочення експортних операцій та іноземного інвестування; оцінювання валютних ризиків; приладжування до макроекономічної ситуації.

8. Що стосується ситуації в Україні, для підтримки стабільного курсу валют Національний банк проводить валютні інтервенції, що, скорочують золотовалютні резерви і призводять до здешевлення гривні. Більша частина кредитів МВФ іде на покриття дефіциту державного бюджету, а проведення реформ і запровадження нових законів функціонують через раз. Така політика лише прискорює темпи доларизації та недовіру населення до гривні. Отже, проблема доларизації не криється у швидкоплинному та непостійному обмінному курсі, а – в прогалинах національної економіки та нездатності стабільної роботи, тому прогноз на майбутнє розчаровує.